

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı Katılımcılarının Sosyal Uyuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

İnanç Eti¹

Özlem Kaf²

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2020.034

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 17.12.2019

Kabul 14.06.2020

Anahtar Sözcükler

Yaratıcı drama

Sosyal uyum

Drama eğitimliği/liderliği

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu araştırmanın amacı Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların sosyal uyuma ve sürece ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu nitel durum çalışmasının katılımcılarının belirlenmesinde nitel araştırma örneklem seçim yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara öncelikle Bosc, Dubini ve Polin (1997) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve sahip oldukları sosyal uyum puanları hesaplanmıştır. Ölçek toplam puanlarına göre en düşük puanı ve en yüksek puanı alan ikişer katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur (N=4). Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırma analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama eğitimliğine devam eden düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların aldıkları eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda kendilerine katkı sağladığını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sosyal uyuma ilişkin tanımları incelendiğinde etkili iletişim, dinleme, karşılıklı anlama ve önyargısız olma gibi iletişim odaklı ve toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme şeklinde toplum odaklı tanımlar yaptıkları görülmüştür. Üç aşama boyunca aldıkları yaratıcı drama eğitimini sosyal uyum açısından değerlendirdiklerinde ise kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratma gibi kişiler arası iletişim ile; hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğası ile ilgili özellikleri dillendirmişlerdir. Ayrıca güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık, özgüven kazanmak, konfor alanından çıkmak gibi bireysel tutumlarına katkılarının olduğunu belirtmişlerdir.

1 Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Anabilim Dalı, Adana, Türkiye. E-posta: ieti@cu.edu.tr Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-9736-094X>

2 Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Adana, Türkiye. E-posta: ozlemkaf@cu.edu.tr .Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-1955-2986>

Investigating the Opinions of the Creative Drama Instructor / Leadership Program Participants on Social Adaptation

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2020.034

Article History

Received 17.12.2019

Accepted 14.06.2020

Keywords

Creative drama
Social adaptation
Drama instructor/leader

Article Type

Research paper

Abstract

The aim of this study is to reveal the opinions of participants with low and high social adaptation levels among the participants of the Creative Drama Instructor / Leadership Program on social adaptation and process. In this study which was conducted as qualitative case study, the extreme case sampling method which is one of the qualitative research sampling methods was used for determining the study group. Firstly, Social Adaptation Self-Evaluation Scale developed by Bosc, Dubini and Polin (1997) was conducted. According to the total scores of the scale, two participants with the lowest and highest scores (N = 4) were selected. Data were collected through a semi-structured focus group interview session. Content analysis method, one of the qualitative research analysis methods, was used in the analysis of the data. The findings revealed that participants with low and high social adaptation mentioned that the creative drama instructor/leadership course contribute to their individual, social and professional development fields. When the definitions of the participants regarding social adaptation are examined, it is seen that they make communication oriented and community oriented definitions such as effective communication, listening, understanding and lack of bias, obeying the rules of society, community values, socialization and group integration. When the participants evaluated the creative drama instructor/leadership program in terms of social adaptation, it was found that the program contributes interpersonal communication such as effective communication, diminishing social concerns and creating a common sharing space; tolerance, solution-oriented, social problem solving skills, increase in empathy level and accept people as they are related to the nature of social interaction. In addition, participants stated that the program contributed to their individual attitudes such as being friendly, physical intimacy, gaining self-confidence and leaving the comfort zone.

Giriş

Bireyin yaşamında yer alan ve toplumsal hayatta gereksinim duyulabilen bir olgu olan sosyal uyum; toplumun bireyden beklediği bir dizi davranış ve beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgin (1991, s.31) uyma davranışını “bir bireyin kendi konumunu grubun doğrultusunda değiştirmesi” olarak tanımlamaktadır. Amerikan Psikoloji Derneği (APA) ise sosyal uyumu, bireyin toplumun taleplerine, kısıtlamalarına ve geleneklerine uyum sağlayarak başkalarıyla tatminkâr etkileşim ve ilişkiler kurma olarak tanımlamıştır (<http://dictionary.apa.org/social-adjustment>). Bunun yanında, güven, ait olma duygusu, katılıma ve yardım etmeye gönüllü olma gibi bir dizi tutum ve normla karakterize edilen sosyal uyum aynı zamanda kişilerin davranışsal dışavurumlarını kapsamaktadır (Chan, To ve Chan, 2006). Sosyal bir varlık olan insan diğer insanlarla bir arada yaşama eğilimine sahip olsa da bu durum bazı insanlar için kolayken bazı insanlar için zor olabilmektedir (Bacanlı, 2012).

Gruptan farklı düşünen bireyin düşünce ve davranışını değiştirerek gruba uyması durumunda, gruptan etkilendiği sonucu çıkarılabilir. Bireyin yalnızken ya da başkalarıyla birlikteyken sahip olduğu uyma davranışı değişiklik gösterebilir. Birey grupla birlikteyken uyma davranışı gösterirken başkaları ile birlikte değilken bu davranışını sergilemeyebilir (Bilgin, 1991). Sosyal etki sonucu oluşan gruba uyma davranışı, bireylerin benzerliğini ve bunun sonucu olarak da sosyal davranış düzenliliğini meydana getirir. Sosyal davranışın düzenli olması sonucunda bireyler başkalarının davranışını önceden tahmin ederek kendi davranışlarını ona göre düzenleyip sosyal etkileşimin çatışmasız ve uyumlu olmasına neden olur. Sosyal etki uyma davranışına, uyma davranışı da sosyal davranış düzenliliğine yol açar. Dolayısıyla sosyal uyumun, toplumsal yaşam için gereklilik olduğu açıkça görülmektedir. Toplum bu gerekliliklerin yerine gelmesi için kurallar geliştirerek bunu yeni yetişen kuşaklara aktarır. Okul öncesi eğitimden başlayarak tüm yaşamları boyunca devam eden ortak öğrenme sonucu bireylere bu kurallar aktarılır (Kağıtçıbaşı, 1988). Bu aktarım sürecinde yaratıcı drama çalışmalarının önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir.

Yaratıcı drama çalışmalarının genel amacı bireylerin canlandırmalar yoluyla gerçek dünya ile kurgu arasında bir köprü kurarak bir bilinçlenme ve kültürlenme sürecinde her alanda yaratıcı, kendisine yetebilen, çevresiyle iletişim kurabilen ve bunu geliştirebilen, ifade gücü artmış, demokratik tutum ve davranışlar geliştirmeleridir (Adıgüzel, 2019). Toplumsal anlayış ve duyarlılığı destekleyen ve katılımcıların kendi toplumsal çevresinde olup bitenleri fark etmesini ve bu süreçlere uyum sağlamasını amaçlayan yaratıcı drama; bir lider yönlendirmesinde, bir grupla, bireylerin kendi yaşantılarından yola çıkarak çeşitli tekniklerden yararlanarak herhangi bir konuyu ele alarak canlandırma olanağı sağlamaktadır (Adıgüzel, 2006). Bireyler bu süreçlerde kendi yaşantılarını ve başkalarının yaşantılarını anlama ve grup içerisinde uyumlu bir şekilde çalışma pratiği kazanabilirler. Yaratıcı drama liderinden, drama süreçlerinde hem kuramsal hem de uygulama açısından yaratıcı drama alan bilgisine hâkim olmasının yanında grup dinamiğini ve uyumunu sağlamak için gereken bireysel ve sosyal özelliklere de sahip olması beklenmektedir (Adıgüzel, 2019).

Sosyal bir süreç olan drama, iletişim kurmayı gerektirir. Yaratıcı drama, grubun diğer üyeleri tarafından söylenenlerin dinlenmesini ve anlaşılmasını gerektirdiğinden bireylerin katılımlarını geliştiren bir süreçtir (O’Neill & Lambert, 1995). Bu süreçte bireyler, grup çalışmaları sırasında sorumluluk alma ve birlikte çalışma alışkanlığı kazanır. Bireyler böylelikle kendilerini başkasının yerine koyabilme, dayanışma ve hoşgörü duygularını geliştirir. Kişilerin bireysel ve sosyal

beceriler bakımından daha iyi yetişmelerini, başkalarıyla rahat ve sağlıklı ilişkiler kurmasını, kısaca toplumsallaşmasını sağlar (Kavcar, 1985).

Yaratıcı dramının amaçlarına erişebilmek için nitelikli eğitmenlere/liderlere ihtiyaç vardır (Adıgüzel, 2010). Bu amaçla Çağdaş Drama Derneği 2000 yılından günümüze kadar Milli Eğitim Bakanlığı onaylı Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği programını sürdürmektedir. Bu program kapsamında katılımcılar altı aşamada toplam 320 saatlik bir eğitim almakta ve yaratıcı drama alanında hem teorik hem de uygulamalı alan bilgisine sahip olarak yetiştirilmektedirler. Yetişen drama eğitmenlerinin/liderlerinin süreçteki yaşantıları, duyguları, düşünceleri diğer bir ifadeyle katılımcıların bireysel, mesleki ve sosyal kazanımları verecekleri eğitimlerde önemli rol oynayacaktır. Çünkü yaratıcı dramının temel öğelerinden biri olan eğitmen/lider/öğretmen grup dinamiğini sağlamak için iletişim ve uyum çalışmalarıyla grupta etkileşim sürecine en kısa sürede erişerek sürecin ihtiyaç duyduğu atmosferi yaratmalıdır (Adıgüzel, 2019). Böylece yaratıcı dramının amaçlarına erişilebilir. Bu nedenle drama eğitmenlerinin/liderlerinin eğitimi sürecinde bu özellikleri kazanması ya da geliştirmesi önemlidir.

Daha önce yapılan çalışmalarda, yaratıcı drama süreçlerinin öğretmen adaylarına (Kaf-Hasırcı, Bulut ve İflazoğlu-Saban, 2007; Başçı ve Gündoğdu, 2011; Güneysu ve Temiz, 2012; Kaf, 2017) ve üniversite öğrencilerine (Tanrıseven ve Aykaç, 2013) katkıları incelenmiştir. Ancak eğitmenlik/liderlik programı katılımcılarının sürece ve sosyal uyuma ilişkin görüşlerini ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yaratıcı drama süreçlerinde de ihtiyaç duyulan ve üzerinde çalışılan sosyal uyum davranışının drama eğitmenleri/liderleri tarafından nasıl anlaşıldığının ve drama eğitimlerinin sosyal uyuma ne gibi katkıları olduğunun ortaya konulmasının, drama alanına ve eğitmenlik/liderlik programına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu açıklamalar ışığında çalışmanın amacı; Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların drama süreçlerine ve drama sürecinin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşlerini incelemek olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı katılımcılarından düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların drama süreçlerine ve drama sürecinin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Merriam (2013), durum çalışmalarını bir bireyin, bir grubun, bir olayın veya bir programın tanımlanması ve analiz edilmesi süreci olarak belirtmiştir. Bu çalışmada Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı bir durum olarak ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı'nın üç aşamasını tamamlamış (144 saat eğitim almış) katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde nitel araştırma örneklem seçim yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Bu amaçla, 2019 yılı Şubat ayında Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı temel aşama eğitimi başlamadan önce 27 katılımcılı bir gruba Bosc, Dubini ve Polin (1997) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve sahip oldukları sosyal uyum puanları hesaplanmıştır.

Ölçek toplam puanlarına göre en düşük puanı ve en yüksek puanı alan ikişer katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur (N=4). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan dört katılımcıya kod isimler verilmiştir. Sosyal uyum puanı yüksek iki katılımcıya SUY1 ve SUY2 ismi verilirken sosyal uyum puanı düşük iki katılımcıya ise SUD1 ve SUD2 adı verilmektedir. Katılımcılardan SUD1 erkek olup diğer üç katılımcı da kadındır. Katılımcıların yaşları 25 ile 39 arasında değişmektedir. (SUY1=25, SUY2=36, SUD1=39, SUD2=26). Katılımcıların mesleklerine bakıldığında, SUY2 yöneticilik yapmaktadır ve diğer üç katılımcı ise öğretmendir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeğinde toplam 21 madde bulunmaktadır ve dörtlü likert tipindedir. Ölçek maddeleri katılımcıların; işlerine, evlerine, sosyal yaşantılarına, hobilerine ilişkin ilgilerini, toplumsal katılım, sosyal çekicilik ve sosyal uygunluk gibi motivasyon ve davranışlarına ilişkin sorular içermektedir. Ölçek puanlaması 0 ile 3 arasında değişmekte olup ölçekten alınabilecek maksimum puan 63'tür. Çalışma grubunun belirlenmesi için 27 katılımcıya uygulanan bu ölçekten alınan ortalama puan $X=45,26$ (min=36/ max=51) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında ortaya çıkan iç tutarlık katsayısı .87 ile .90 arasında belirlenmiştir. Sosyal Uyum Öz-değerlendirme Ölçeği'nden en yüksek puanı alan iki ve en düşük puanı alan iki katılımcı çalışma grubuna alınmıştır.

Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı katılımcılarının yaratıcı drama süreçlerine ve bu sürecin sosyal uyuma katkılarına ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcılarla yüz yüze yapılan bu görüşme, gönüllülük esasına dayalı olarak üçüncü aşamanın tamamlanmasından sonra dört katılımcı ve iki araştırmacının bir arada olduğu sessiz bir salonda ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara yarı yapılandırılmış üç soru sorularak onların yaratıcı drama liderlik programına ilişkin görüşleri, sosyal uyum tanımları ve programın kendi sosyal uyum süreçlerine katkılarına yönelik düşünceleri alınmıştır. Odak grup görüşmesi 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırma analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar elde ettikleri ses kaydını daha sonra dinleyerek yazılı metne dönüştürmüştür. Dokuz sayfalık yazılı metin üzerinde kodlamalar yapılmıştır. Kodlar kendi içlerinde temalar altında toplanmış ve bulguları oluşturmuştur. Elde edilen kod ve temalar iki araştırmacı tarafından tartışılarak düzenlenmiştir. Bir uzman tarafından incelenen kod ve temalar bulgu olarak sunulmuştur. Nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanması için gereken nakledilebilirlik, onaylanabilirlik, inanırılık ve güvenilebilirlik kriterleri bu araştırmada işe koşulmuş ve bulgular bu kriterler doğrultusunda sunulmuştur.

Bulgular

Çağdaş Drama Derneği Özel Doğaç Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı'nın üç aşamasını bitirmiş katılımcılardan sosyal uyum puanları en yüksek iki ve en düşük iki katılımcıyla yapılan odak grup görüşmesine ait bulgular üç başlık altında sunulmuştur.

Katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programına İlişkin Görüşleri

Dört katılımcıyla yapılan odak grup görüşmesinde katılımcılardan Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programını değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşme sorularına verdikleri cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programının bireysel, sosyal ve mesleki boyutlarda katkılar sağladığını belirttikleri görülmüştür. Tablo 1'de katılımcıların görüşme sorularına vermiş oldukları yanıtların analizlerinden elde edilen temalar ve kodlar yer almaktadır.

Tablo 1. *Katılımcıların Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programına İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kodlar
Kişisel Kazanımlar	Yaratıcılığı geliştirme (SUD1)
	Kendini daha iyi ifade edebilme (SUD2)
	Öz-Şefkat kazanma (SUD2)
Sosyal Kazanımlar	Kendini tanıma (SUY1)
	Empati Yapabilme (SUD2)
	İnsanları tanıma (SUY2)
Sosyal Kazanımlar	Başkalarından öğrenme fırsatı (SUY2)
	Dramayı öğrenme sürecine dahil etme (SUY1)
	Farklı liderlerden dramaya ilişkin bakış açısı kazanma (SUY1)
	Eğitsel farkındalık kazanma (SUY2)

Tablo 1'de görüldüğü gibi sosyal uyum puanı düşük olan katılımcılardan her ikisi de Yaratıcı Drama Eğitmenliği/Liderliği Programı'nın kişisel kazanımlar boyutunda yaratıcılığın gelişimi, kendisini daha iyi ifade etme ve öz-şefkat kazanma gibi katkılarına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Sosyal uyum puanı düşük olan katılımcılardan SUD2, bu konuda kendisini şu sözlerle ifade etmiştir;

"...Toplum karşısında kendimi ifade edebilme ya da konuşma noktasında çok eksiktim ama yaklaşık 3 yıl önce dramayla tanıştım ve hep bu alanda ilerlemek, eğitim almak hayallerim vardı. Gerçekten inanılmaz mutluym, kendimi ifade edebiliyorum, en azından benim için çok güzel" (SUD2- 28.09.2019).

Kişisel kazanım temasında sosyal uyum puanı yüksek olan katılımcılardan SUY1 ise programın kendisini tanımasına ve keşfetmesine yardımcı olduğunu belirtmiştir.

"..güven çalışmalarında yapamayacağımı düşündüğüm şeyleri yaptığımı fark ettim. Aslında kendimi başka türlü tanırken başka biri olduğumu fark ettim. İçimde bilmediğim yönlerimi keşfettim" (SUY1-28.09.2019).

İkinci olarak katılımcılar programın sosyal kazanımları olduğunu dile getirmişlerdir. Bu tema, empati yapabilme, insanları tanıma ve başkalarından öğrenme fırsatı bulma kodlarından

oluşmaktadır. Sosyal uyumu yüksek olan SUY2, program sayesinde insanları tanıma ve başkalarından öğrenme fırsatı bulduğunu “*Burada insanları tanımak bana çok şey kattı. Gruptaki her bir kişi değerli, onlardan çok fazla şey öğrendim.*” cümlesiyle dile getirmiştir. Sosyal uyumu düşük olan SUD2 ise “*Ben insan ilişkilerinde daha çok empati yapmayı, daha geniş perspektiften bakabilmeyi öğrendim.*” diyerek empati yapmayı kazandığını ifade etmiştir.

Son olarak programın mesleki kazanımlarına vurgu yapan katılımcıların sosyal uyum puanları yüksek katılımcılar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan SUY1 dramayı kendi öğrenme süreçlerine dahil ettiğini ve program sayesinde farklı liderlerden dramaya ilişkin farklı bakış açıları kazandığını belirtmiştir. SUY2 ise eğitsel olarak farkındalık kazandığını ifade etmiştir. Mesleki kazanımlar temasının yalnızca sosyal uyumu yüksek olan katılımcılar tarafından dile getirilmiş olması dikkat çeken bir bulgudur.

Katılımcıların Sosyal Uyum Tanımlarına İlişkin Bulgular

Yapılan yarı-yapılandırılmış odak grup görüşmesinde katılımcılara sosyal uyumu nasıl tanımladıkları sorulmuş ve verdikleri cevaplar analiz edilerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Katılımcıların Sosyal Uyum Tanımları*

Temalar	Kodlar
İletişim Odaklı Tanımlar	Etkili İletişim (SUY1)
	Dinleme (SUY1)
	Karşıdakini anlama (SUY1)
	Önyargısız olma (SUY1, SUD2)
Toplum Odaklı Tanımlar	Toplum kurallarına uyma (SUY2)
	Toplum değerleri (SUY2)
	Sosyalleşme (SUD1)
	Grupla bütünleşme (SUY1)

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların sosyal uyum tanımını iletişim odaklı ve toplum odaklı olarak iki temada yaptıkları bulgusuna erişilmiştir. Katılımcılar iletişim odaklı tanımlarında etkili iletişim, dinleme, karşıdakini anlama ve önyargısız olma yanıtlarını vermişlerdir. Bu tema altındaki kodların çoğu SUY1 tarafından ortaya konulmuştur. SUY1 iletişim odaklı sosyal uyum tanımını şu şekilde ifade etmiştir;

“Benim aklıma etkili iletişim, dinleme, aktarabilme, karşıdakini anlama geldi en başta [...] önyargısız olmak da girebilir. Ciddi anlamda bana katkısı olan bir şey oldu bu. Genelde benim insanlara karşı kafamda özellikler olur, onları tiklerim. Ama şu an daha az yapıyorum. Bunun da uyumu etkilediğini düşünüyorum” (SUY1- 28.09.2019).

Sosyal uyumu toplum odaklı tanımlayan katılımcılar, toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme kodlarını oluşturan yanıtlar vermiştir. Bu tema altında SUY2 sosyal uyumu tanımlarken “*Benim için sosyal uyum, toplumun belirlediği bazı kurallara, örf ve adetlere uyum sağlayabilmektir. Bunu zaten yapabildiğimizde yetişkin olmuş oluyoruz.*” ifadelerini kullanmıştır. Sosyal uyum tanımlarına bakıldığında, sosyal uyumu yüksek ve düşük katılımcıların hepsinin her iki temayı oluşturacak cevaplar verdikleri görülmektedir.

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın Sosyal Uyum Sürecine Katkılarına İlişkin Bulgular

Son olarak odak grup görüşmesinde katılımcılardan Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın kendi sosyal uyum süreçlerine ne gibi katkıları olduğu sorulmuştur. Katılımcıların yanıtları; kişilerarası iletişim, sosyal etkileşimin doğası ve bireysel tutumlar temalarında toplanmıştır. Tablo 3' de katılımcılardan elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 3. *Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın Sosyal Uyum Sürecine Katkıları*

Temalar	Kodlar
Kişilerarası İletişim	Kolay iletişim kurma (SUY2, SUD1) Sosyal kaygıların azalması (SUY2) Ortak paylaşım alanı yaratma (SUD1)
Sosyal Etkileşimin Doğası	Hoşgörülü olma (SUD1) Çözüm odaklı olma (SUD2) Sosyal problem çözme becerisi (SUD2) Empati düzeyinde artış (SUY1) İnsanları oldukları gibi kabul etme (SUY2)
Bireysel Tutumlar	Güler yüzlü olma (SUD1) Fiziksel yakınlık (SUD1) Özgüven kazanmak (SUD2) Konfor alanından çıkmak (SUY1)

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın sosyal uyum süreçlerine katkılarını vurgulayan katılımcılar, kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratması olarak ifade ettikleri katkılar kişilerarası iletişim temasını oluşturmuştur. Sosyal uyum puanı düşük katılımcılardan SUD1 kişilerarası iletişim temasını oluşturan ifadelerini aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

“Normal hayatta ben arkadaşlarımla sinemadan, tiyatrodan bahsedemem ya da okuduğum bir kitaptan. Burada, mesela bir kitap okudum herkes yorum yaptı [...]normalde konuşmadığım şeyleri burada paylaşabiliyorum. Paylaşıcılık artınca burada daha böyle insanların sohbet etmesi artıyor, mesafe azalıyor” (SUD1- 28.09.2019).

Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın sosyal uyum süreçlerine bir diğer katkısının ise sosyal etkileşimin doğasının olumlu yönde değişmesi olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi kazanma, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğasını olumlu etkileyecek beceri ve bakış açılarını edindiklerini ifade etmişlerdir.

Son olarak katılımcılar Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği Programı'nın bireysel tutumlarına katkı sağlayarak sosyal uyum süreçlerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bu tema, güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık kurabilme, özgüven kazanma ve konfor alanından çıkma kodlarından oluşmaktadır. Sosyal uyum puanı düşük olan katılımcı SUD2 *“Ben eskiden bir durum karşısında yapabilir miyim derdim. Şimdi, yaparım diyorum. [...]Öz güvenli yaklaşıyorum.”* diyerek özgüven

kazandığını ifade etmiştir. Bunun yanında SUY2 ise; “*Kendi konfor alanımdan çıktığımı düşünüyorum. Burada belli kurallar var. Konfor alanından çıkıp bir mücadeleye girdiğim için kendimi çok daha mutlu hissediyorum. Çünkü bu da bir sosyal uyum, buraya uymak zorundayım. Sonucu da çok güzel. Buradan çıktuktan sonra bir sürü veriyle çıkıyorsun. Öğrendiklerini hayatta uygulayabiliyorsun. Aslında yaşayarak öğrenme burada var*” (SUY2-28.09.2019) cümleleriyle konfor alanından çıkarak gruba uyum sağladığını ve burada kazandığı bireysel tutumu hayatta uygulayabildiğini dile getirmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın sonucunda Yaratıcı Drama Eğitimliği/Liderliği programına devam eden düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların aldıkları eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda kendilerine katkı sağladığını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bireysel olarak katkıları yaratıcılıklarının gelişimi, kendini ifade edebilme, kendini tanıma ve öz-şefkat kazanma özelliklerinin geliştiği şeklinde dillendirilirken sosyal olarak empati yapabilme, insanları tanıma ve başkalarından öğrenme şeklinde vurgulanmıştır. Mesleki olarak ise dramayı eğitim sürecine dâhil etme, eğitsel olarak farkındalık kazanma ve farklı liderlerden farklı bakış açıları edinme özelliklerine katkı sağladığı yönünde görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sosyal uyuma ilişkin tanımları incelendiğinde etkili iletişim, dinleme, karşıdakini anlama ve önyargısız olma gibi iletişim odaklı ve toplum kurallarına uyma, toplum değerleri, sosyalleşme ve grupla bütünleşme şeklinde toplum odaklı tanımlar yaptıkları görülmektedir. Üç aşama boyunca aldıkları yaratıcı drama eğitiminin sosyal uyum açısından katkıları değerlendirildiklerinde ise kolay iletişim kurma, sosyal kaygıların azalması ve ortak paylaşım alanı yaratma gibi kişiler arası iletişime; hoşgörülü olma, çözüm odaklı olma, sosyal problem çözme becerisi, empati düzeyinde artış ve insanları oldukları gibi kabul etme gibi sosyal etkileşimin doğası ile ilgili özelliklerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca güler yüzlü olma, fiziksel yakınlık, özgüven kazanmak, konfor alanından çıkmak gibi bireysel tutumlarına katkılarının olduğunu ifade etmişlerdir.

Alanyazında dramanın sosyal bir süreç olduğu, sosyal iletişime ve grupla çalışmaya olanak tanıyarak bireylerin sosyal uyumu için önemli rol oynadığının vurgulandığı görülmektedir (Adıgüzel, 2013; Akfırat, 2004, Akfırat, 2006; O’Neill & Lambert, 1995; Öztürk, 2006; San, 1996). Ayrıca yaratıcı drama ile ilgili araştırmalara ilişkin yapılan meta-analiz çalışmaları (Aydın, Kaşaracı ve Yurt, 2012; Ulubey ve Toraman, 2015; Batdı ve Batdı; Toraman ve Ulubey, 2016; Ulubey, 2018) yaratıcı dramanın bireylerin akademik başarıları, tutumları ve becerileri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kaf-Hasırcı, Bulut ve İflazoğlu-Saban (2007) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada yaratıcı drama dersinin öğretmen adaylarına kişilerarası iletişim, kişinin öz-farkındalığı, sosyal değişim gibi bireysel kazanımlar sağladığını ortaya koymuşlardır. Tanrıseven ve Aykaç (2013) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada yaratıcı drama etkinliklerinin katılımcıların kişisel gelişimlerine, sosyal beceri gelişimlerine, çekingenliklerinin azalmasına, kendilerini daha rahat ifade edebilmelerine, iletişim kurmalarına, gruba uyum sağlamalarına, empati kurmalarına ve mesleki gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların ekip olarak uyumlu çalışma, kendine güven, kendini iyi ifade etme, iletişim kurma, yaratıcılık, empati gibi becerilerin mesleki yaşantı açısından önemini vurguladıkları saptanmıştır. Kaf (2017) tarafından sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan çalışmada da öğretmen adaylarının iletişim ve kişinin öz farkındalığının gelişimi gibi bireysel kazanımlar elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu kazanımların

yanı sıra süreçte çok eğlendiklerini ve sınıf arkadaşları ile çok daha fazla kaynaştıklarını, farklılıklara karşı daha hoşgörülü bakmaya başladıklarını dile getirdikleri saptanmıştır. Başçı ve Gündoğdu (2011) tarafından öğretmen adayları ile yapılan araştırma sonucunda da yaratıcı dramanın kalıcı öğrenme sağladığı, kendine güveni, hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirdiği, eğlenerek öğrenmeyi sağladığı, iletişim becerilerini artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca, yaratıcı dramanın sosyal bağlamda kullanıldığında, bireylerin diğer insanların gereksinimleri ile ilgili empati kurmalarını sağlayarak değer yargılarının daha iyi gelişmesini sağlayacağı belirtilmektedir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011). Bu çalışmada eğitimlik/liderlik eğitimi alan düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların da kişisel ve sosyal kazanımlara eriştikleri görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen bulguların alan yazında yapılan çalışma bulgularla uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Düşük sosyal uyum puanına sahip katılımcılar Yaratıcı Drama Eğitimlik/Liderlik programının daha çok bireysel tutumlar boyutunda, yüksek sosyal uyum puanına sahip katılımcıların ise daha çok mesleki tutumlar boyutunda katkı sağladığına yönelik görüş bildirmeleri bu çalışmanın dikkat çekici diğer bir bulgusudur. Öncelikle sosyal etkileşim içinde buldukları yaratıcı drama eğitimi sürecinde grup etkileşiminin ve paylaşımların fazla olması, katılımcıların kendilerini farklı ve yaratıcı biçimlerde ifade edebilme olanaklarının olması düşük sosyal uyuma sahip katılımcılardan birinin yaratıcı dramanın katkılarının bireysel kazanımlar boyutunda olduğuna ilişkin görüş bildirmesine yol açmış olabilir. Çünkü yaşamda bireyler kendilerine biçilen rollere uygun davranmak zorunda hissederek rollerini oynarlar. Oysaki yaratıcı drama sürecinde, katılımcıların rollerini değiştirme, yeni bir durum oluşturma, yeniden ve farklı oynama durumu her zaman olasıdır (San, 1996). Bu durumun sonucu olarak bireyler süreçte kendilerini daha iyi ifade ederler, kendilerini tanırlar, kendilerine güvenirlere, benlik saygıları yükselir ve kendilerini bir gruba ait hissederek (Kaf Hasırcı, Bulut, İflazoğlu Saban, 2008). Szecsi (2008), yaratıcı drama süreçlerine katılan kişilerin etkileşim, işbirliği ve konuşma becerilerinin ön planda olmasından dolayı sosyal ve dil gelişimlerinin desteklendiğini ileri sürmektedir. Hali hazırda yüksek sosyal uyuma sahip katılımcıların kendini tanıma, insanları tanıma, başkalarından öğrenme fırsatı gibi kişiler arası iletişim ve sosyal etkileşim doğasına ilişkin katkıları dile getirmelerinin yanında mesleki tutumlar boyutunda katkıları vurgulamaları şaşırtıcı değildir. Benzer şekilde Kasapoğlu'nun (2019), yaptığı çalışmada, yaratıcı drama eğitimlik/liderlik programı birinci ve beşinci aşama katılımcılarının bir drama liderinin sahip olması gereken kişisel özellikleri; sevecenlik, hoşgörü, kendini geliştirme ve enerjik olma olarak ifade ettikleri görülmüştür. Aynı çalışmada mesleki özellikler açısından bir drama liderinin alanına hâkim olan, alanındaki gelişmeleri takip eden, kendisini sürekli geliştiren ve dramayı seven biri olması gerektiği bulgularına erişilmiştir. Yaratıcı drama kişilerin üzerlerinde oluşan sosyal baskıya ilişkin sorgulamalar yapmalarına olanak sağlayan bir sanat formu olmasının yanı sıra (Davis, 2018) bir disiplin olarak ele alındığında yaşamla ilgili ne varsa onunla ilişkilidir (Akar Vural ve Somers, 2011). Bu nedenle yaratıcı drama katılımcılara yalnızca bireysel değil hem sosyal hem de mesleki alanlarda katkı sağlayan bir süreçtir.

Sonuç olarak; bu çalışma Yaratıcı Drama Eğitimlik/Liderlik programına üç aşama devam etmiş düşük ve yüksek sosyal uyuma sahip katılımcılara aldıkları bu eğitimin bireysel, sosyal ve mesleki alanlarda katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca drama sürecinin kişilerarası iletişim, sosyal etkileşimin doğası ve bireysel tutumlarına katkı sağlayarak katılımcıların sosyal uyumlarını desteklediği belirlenmiştir.

Katılımcıların aldıkları eğitimin daha çok bireysel ve sosyal katkılarına vurgu yapıldığı, mesleki tutumların sadece yüksek uyuma sahip katılımcılar tarafından dile getirildiği düşünüldüğünde, yaratıcı drama liderlik/eğitmenlik eğitim aşamaları tamamlandığında sürecin tekrar değerlendirilmesi önerilmektedir. Durum çalışması olarak planlanan bu araştırma sosyal uyumu düşük ve yüksek katılımcıların süreci değerlendirmesine odaklanmıştır. Başka çalışmalarda nicel bir bakış açısıyla katılımcıların temel aşama öncesinde ve eğitmenlik/liderlik programını tamamladıktan sonra sosyal uyum öntest-sontest puanları karşılaştırılarak sürecin sosyal uyuma etkisi istatistiksel olarak ortaya koyulabilir. Ayrıca katılımcıların sosyal uyumu etkilediği düşünülen demografik özellikler (meslek, sosyo-ekonomik düzey, sosyal statü, vb.) açısından süreçte farklılaşıp farklılaşmadığı incelenebilir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-29
- Adıgüzel, Ö. (2010). Drama öğretmeni yetiştirme programları-Berlin Güzel Sanatlar Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Örneği., Ö. Adıgüzel.(Editör). *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar*.
- Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2019). *Eğitimde yaratıcı drama*. (5. Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akar Vural, R. ve Somers, J. W. (2011). *Hümanist ilköğretim programları için İlköğretimde drama: Kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akfirat, F.Ö. (2004). Yaratıcı Dramanın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5(1),9-22.
- Akfirat, F.Ö. (2006).Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-56.
- Aydın, M., Kaşarcı, I., & Yurt, E. (2012). Drama yönteminin başarıya etkisi: Bir meta analiz çalışması. *II. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Bildirileri*, 205-208.
- Aykaç, M. ve Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19 (1), 297-314.
- Başçı, Z., & Gündoğdu, K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online*, 10(2), 1-14.
- Batdı, V. ve Batdı, H. (2015). Effect of creative drama on academic achievement: a meta-analytic and thematic analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*. 15(6). 1459-1470.
- Bilgin, N. (1991). *Sosyal psikolojiye giriş* (2.Baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Chan, J., To, H. P., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*, 75(2), 273-302.
- Davis, D. (2018). *Gerçeği hayal etmek: Eğitimde dramada yeni bir kurama doğru* (Ü. Köymen, Çeviren). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Güneysu, S. & Temiz, S. (2012). Perceptions about drama before and after drama in education. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, 46, 2046 – 2050.
- Kaf, Ö. (2017). Öğretmen adaylarının sosyal bilgilerde yaratıcı drama dersine yönelik tutumları ve sürece ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 931-947.
- Kaf-Hasırcı, Ö., Bulut, M. S. ve İflazoğlu-Saban, A. (2008). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramanın bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3(6), 63-83.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). İnsan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş (7. Basım). İstanbul: Evrim Basım Yayın Dağıtım.
- Kasapoğlu, H. (2019). Etkili bir yaratıcı drama liderinin sahip olması gereken özellikler: Katılımcı görüşlerinin nitel analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 106-122. doi: 10.16986/HUJE.2018040671

- Kavcar, C. (1985). Örgün eğitimde dramatisasyon. *Eğitim ve Bilim*, 56, 32-41.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- O'Neill, C. & Lambert, A. (1995). *Drama structures: A practical handbook for teachers*, Hutchinson, London.
- Öztürk, A. (2006). Öğretmen Yetiştirmede Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenecek Tiyatro Dersinin Öğretmen Adaylarındaki Sözel İletişim Becerilerine Etkileri. Ö. Adıgüzel (Ed.) *Yaratıcı Drama: 1985-1998 Yazılar*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı*, 2 (7).
- Szecsı, T. (2008) Teaching strategies: Creative drama in preschool curriculum: Teaching strategies implemented in Hungary. *Childhood Education*, 85(2), 120-124.
- Social Adjustment (2019). APA dictionary of psychology. Retrieved from <http://dictionary.apa.org/social-adjustment>
- Tanrıseven, I., & Aykaç, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin yaratıcı dramının kişisel ve mesleki yaşantılarına katkısına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013(15), 329-348.
- Toraman, C., & Ulubey, O. (2016). The effect of creative drama method on the attitude towards course: A Meta-analysis study. *Journal of Educational Sciences Research*, 6(1), 87-115. <https://doi.org/10.12973/jesr.2016.61.5>
- Ulubey, O., & Toraman, C. (2015). The effect of creative drama on students' academic achievement: A meta-analysis study. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 12(32), 195-220.
- Ulubey, Ö. (2018). The effect of creative drama as a method on skills: A meta-analysis study. *Journal of Education and Training Studies*, 6(4), 63-78.